

Historische waterschappen in Limburg.

Inleiding

Waterschap Limburg is een relatief jong waterschap, echter wel met een lange historie. Waterschap Limburg is namelijk ontstaan uit meer dan 10 voormalige waterschappen.

Het eerste waterschap in Limburg dateert uit de 19e eeuw en na een reeks van fusies is er in Limburg nog één waterschap, namelijk Waterschap Limburg.

Onderstaand treft u de lijst aan van de voormalige waterschappen in Limburg:

Het ontstaan van Waterschappen in Limburg.

1. Waterschap Land van Weert (1866 – 1937)
2. Waterschap De Oude Graaf (1919 – 1972)
3. Waterschap Noord-Limbursche Beken ten westen van de Maas (1931 – 1950)
4. Waterschap De Kwist-, Spring- en Everlosche Beek, alle met zijtakken (1935 – 1950)
5. Waterschap De Niers (1879 – 1972)
6. Waterschap De Rijnbeek (1957 – 1980)
7. Waterschap Het Maasterras (1971 - 1993)
8. Waterschap Midden-Limburg (1931 – 1993)
9. Waterschap Noord-Limburg (1950 – 1993)
10. Waterschap Geleen- en Molenbeek met zijtakken, 1933-1980

Omdat de archieven van de waterschappen Roer en Overmaas en Peel en Maasvallei nog niet openbaar zijn vindt u dit niet terug in bovenstaand overzicht. Bij vragen hierover kunt u contact opnemen met het waterschap via info@waterschaplimburg.nl of via 088 – 88 90 100.

Het ontstaan van Waterschappen in Limburg.

Waterschappen bestonden tot halverwege de negentiende eeuw vrijwel uitsluitend in de kustgebieden van het land. In heel Nederland waren er bijvoorbeeld in 1850 ongeveer 3500, terwijl er in Limburg toen niet één was. Pas na de verankering ervan in de diverse wetten, maakten de provincies in het oosten en zuiden van het land gebruik van hun recht om waterschappen op te richten of de oprichting ervan goed te keuren. Dat was echter niet de enige reden waarom pas in 1868 het eerste waterschap in Limburg werd opgericht. De belangrijkste reden hiervoor was dat er vóór die tijd in Limburg geen behoefte bestond aan een waterschap. De voor de landbouw gebruikte stukken grond lagen allemaal vrij hoog. Het water vond daardoor als het ware vanzelf zijn weg naar de lager gelegen, niet in gebruik zijnde stukken woeste grond en vandaar naar beken en rivieren. Het jaarlijks overstromen van beken en vooral van de Maas werd voor lief genomen, want vaak bleef dan een vruchtbare sliblaag achter. Het land en de dorpen en steden langs de Maas waren zo goed als onbeschermd tegen het water. Pas in de jaren twintig van deze eeuw kwam daaraan door de normalisatie van de Maas deels een eind.

Rond 1870 begon ook in Limburg een grotere behoefte aan landbouwgrond te ontstaan, mede als gevolg van de beginnende industrialisering in omliggende gebieden. Om in die behoefte te voorzien, moesten de woeste gronden in de provincie worden ontgonnen. Die woeste gronden waren vooral in Noord- en Midden-Limburg te vinden. Het beheer ervan was in de Franse tijd veranderd. Voor die tijd werden ze door de inwoners van de omliggende dorpen gezamenlijk gebruikt. Die kapten er hout, staken er turf, weidden er hun vee en haalden er plaggen voor de stal. De Fransen gaven deze gemeenschapsgronden aan de gemeentes. Hoewel er daardoor wel eens conflicten ontstonden tussen de gemeentes en mensen die zich op hun gewoonterecht beriepen, veranderde er in de eerste helft van de negentiende eeuw weinig aan het gebruik van de gronden.

Veranderingen kwamen er pas toen de gemeentes hun percelen rond 1850 gingen verkopen. Ze kwamen in handen van rijke boeren en grondbezitters. De arme boeren hadden het nakijken en mochten er voortaan geen gebruik meer van maken. De nieuwe eigenaren gingen in veel gevallen tot ontginning

over. In eerste instantie maakten zij er echter nog geen landbouwgrond van maar gebruikten het ontgonnen land vooral voor bosbouw. Een rol speelde daarbij dat er in Limburg te weinig veeteelt en daardoor te weinig mest was om de gronden goed in cultuur te kunnen brengen voor de landbouw. Ook de ontwatering van de gronden vormde een groot probleem. Bovendien bracht hout in die tijd flink wat geld op; de beginnende mijnindustrie had veel stutbalken nodig. De boeren en grondeigenaren die geen nieuwe percelen hadden kunnen verwerven, waren meer dan in het verleden aangewezen op hun eigen land.

In Limburg was ook daaraan nog heel wat te verbeteren. De productiviteit kon nog fors worden opgevoerd, mits er voldoende meststof ter beschikking was. In de tweede helft van de negentiende eeuw werd dan ook hard gewerkt aan de verbetering van de mestmethoden en werd voor het eerst meststof van elders aangevoerd, namelijk guano (vogelmest) uit Zuid-Amerika. Om de ter beschikking staande percelen beter te kunnen gebruiken, was het ook zaak dat de afwatering verbeterde. Veel gronden stonden in de voor- en nazomer vaak langdurig onder water. Kleine, in eigen beheer uitgevoerde verbeteringen van de afwatering op de hoger gelegen landbouwgronden zorgden er voor dat het overtollig water sneller de lager gelegen woeste gronden bereikte en blank zette, want daar konden de beken en sloten het niet verwerken. Zowel de boeren op de hoger gelegen percelen als de eigenaren van de woeste gronden hadden dus baat bij een structurele verbetering van de ontwatering. Alleen dan kon de bestaande landbouwgrond productiever worden gemaakt en konden woeste gronden worden omgezet in bossen of nog beter: nieuwe landbouwgrond. De tijd was rijp voor de oprichting van een waterschap in Limburg.

Bron: Waterschappen in Peel en Maasvallei, auteurs Adri Gorissen en Ragdy van der Hoek, ISBN 90-9006672, 1993

Waterschap Land van Weert (1866 – 1937)

Het waterschap Het Land van Weert was het oudste waterschap in Limburg. Het gebied van deze instelling omvatte de stroomgebieden van de Leveroyse beek, de Swartbroekse beek en de Tungelroyse beek. Deze beken stroomden door de streek rond de plaatsen Weert, Nederweert, Stramproy, Hunsel, Grathem, Baexem en Heythuysen waar men van oudsher vaak geplaagd werd door wateroverlast. De voornaamste oorzaak daarvan waren de molens

die aan de genoemde beken lagen. Om de molens te kunnen laten draaien hielden de molenaars het water tegen en stuwden het peil op. Hierdoor was een regelmatige afvoer van het water uit de streek onmogelijk. Een andere oorzaak voor de wateroverlast was de waterafvoer uit de zogenaamde vloeiveiden in België naar Nederland tijdens de zomermaanden. Een gevolg van deze toestanden was dat landbouwgronden, weilanden en bossen een deel van het jaar onder water stonden. Vanwege deze situatie kon de streek niet ontgonnen worden. De wateroverlast vormde ook een bedreiging voor de volksgezondheid.

Sint Elisabethmolen te Haelen

In maart 1865 zonden enkele inwoners uit het gebied een brief aan de Minister van Binnenlandse Zaken waarin ze de problemen schetsten en vroegen om een oplossing. Zij stelden voor om enkele molens te onteigenen en waterlossingen te verbeteren. De Minister antwoordde in april 1866 dat de afwatering van het gebied een plaatselijk belang betrof waaraan hij niet wilde meebetalen. Verder gaf hij aan de Commissaris van de Koningin in Limburg het advies om de oprichting van een waterschap voor de betreffende streek te bevorderen. Gedeputeerde Staten hadden dit inmiddels al in gang gezet. In een gezamenlijke vergadering te Kelpen in februari 1866 met de burgemeesters van de gemeenten Weert, Hunsel, Baexem, Heythuysen, Grathem en Nederweert formeerden zij een commissie die de oprichting van het waterschap moest voorbereiden. De provinciale directeur van 's Rijks Belastingen in Limburg, Van der Heijden, werd voorzitter van de commissie, burgemeester Boots van Baexem de secretaris. De commissie had verder tot taak om een kaart te vervaardigen waarop de belangrijkste beken en waterlossingen waren aangegeven. In datzelfde jaar stapte de voorzitter op en maakt plaats voor burgemeester W. Coenen uit Weert.

Voorzitter W.D. J. Coenen

Op 5 november 1868 besloten Provinciale Staten vervolgens tot de oprichting van het waterschap Het Land van Weert. In maart 1872 stelde het voorlopige bestuur de hoogte van de omslaggelden vast. Deze belasting werd verdeeld in vier klassen. Het hoogste tarief werd bepaald op 1 gulden per hectare. Voor gronden die in de tweede klasse vielen moest 75 cent per hectare worden

betaald, voor de derde klasse 50 cent per hectare en voor de vierde klasse 25 cent. Eveneens in 1872 vonden de eerste verkiezingen van de hoofdingelanden plaats. Vervolgens traden op 28 september 1872 een definitief bestuur en een definitief college van hoofdingelanden aan. In maart 1873 stelde het bestuur een keur vast waarin de plichten en regels voor de grondeigenaren werden vastgelegd. Op grond van de keur kon het waterschap het schoonhouden van de beken afdwingen.

Voor de verbetering van de afwatering in het gebied was het noodzakelijk dat het waterschap de aan de beken gelegen watermolens en de bijbehorende stuwrechten in bezit kreeg. In 1877 kocht het de Leveroyer watermolen en in 1878 de Vloedmolen te Tungelroy. Deze aankopen vonden plaats met gedeeltelijke subsidie van de provincie en het rijk. In 1878 begon het waterschap vervolgens met de eerste onderhouds- en reinigingswerken van de beken. De aankopen en onderhoudswerken brachten het waterschap ondertussen in financiële problemen.

Ondanks flinke verhogingen van de omslaggelden waren de inkomsten niet genoeg om de kosten te dekken. Het waterschap bleef daarom bij de provincie en het rijk aandringen op meer subsidie, zij het zonder succes. Vanwege het gebrek aan geldelijke middelen moest de uitvoering van verbeteringswerken aan de beken daarom worden uitgesteld. Zij konden bovendien niet worden uitgevoerd omdat de problemen met de wateroverlast uit de Belgische beken nog niet was geregeld.

Tijdens een bijeenkomst met de ingenieur van Provinciale Waterstaat in oktober 1884 werd besloten om een totaalplan voor de afwatering in het gebied van het waterschap op te laten stellen. Dit plan werd pas in 1894 voltooid. De uitvoering van de werken liet evenwel nog jaren op zich wachten vanwege het gebrek aan gelden. Ondertussen was de regelmatige reiniging van de beken wel ter hand genomen. Het grootste deel van de 107 waterlossingen in het gebied reinigde het waterschap zelf. De kleinere beken hielden de eigenaren van de aanliggende percelen schoon.

In 1907 werd eindelijk een aanvang gemaakt met de verbetering van de Tungelroyse beek en haar zijlossingen. Toen de subsidies van de provincie en het rijk binnen waren, ontstond een probleem met de aanbesteding van de werken. Inschrijvers vroegen teveel geld zodat het waterschap de werken in eigen beheer ging uitvoeren. In 1910 waren de verbeteringswerken voltooid. Omdat in 1901 ook de Heythuysermolen was aangekocht, had het waterschap daarmee zijn voornaamste doelen bereikt.

Na 1910 werd de voornaamste taak van het waterschap het onderhouden en het reinigen van de beken en waterlossingen. Deze werkzaamheden werden uitbesteed of er werd los werkvolk voor ingehuurd. Het personeel van het waterschap zelf bestond slechts uit een secretaris-penningmeester en een opzichter.

In 1917 was het waterschap nauw betrokken bij de oprichting van het waterschap De Oude Graaf. In een vergadering op 14 november 1917 vormde het college van hoofdingelanden met de hoofdingenieur van Provinciale Waterstaat een commissie die de oprichting van dit waterschap

ging voorbereiden. Het is onduidelijk waarom voor dit gebied een apart waterschap gevormd werd en het niet werd opgenomen in het waterschap Het Land van Weert.

Aan het eind van de jaren dertig werd het waterschap opgeheven. Op diverse plaatsen in Midden-Limburg, onder andere in Roggel en Heythuysen, bestond onvrede over de voortdurende wateroverlast. Op initiatief van Provinciale Waterstaat werd daarom een vergadering belegd te Roermond in januari 1932. De aanwezigen daar besloten tot oprichting van een waterschap voor het grootste deel van Midden-Limburg, inclusief het gebied van het Het Land van Weert. Toen het nieuwe waterschap eenmaal was opgericht, werden de activiteiten van Het Land van Weert langzaam afgebouwd. In 1939 ging het uiteindelijk helemaal op in het waterschap Midden-Limburg.

Bron: Archiefinventaris Waterschap Land van Weert van Waterschap Peel en Maasvallei, auteurs C. van den Broek en P. Mols van Doxis, 2003 .

Waterschap De Oude Graaf (1919 – 1972)

Het waterschap De Oude Graaf was het derde waterschap dat in Limburg werd opgericht. Het initiatief tot oprichting ervan kwam ook vanuit het oudste waterschap, Land van Weert. In 1917 werd een voorlopig bestuur gevormd. Enkele lokale bestuurders namen hierin zitting. Vooral F. Damen, burgemeester van Nederweert en bestuurslid van het waterschap Het Land van Weert, lijkt een belangrijke rol te hebben gespeeld. In januari 1918 werden vergaderingen gehouden met de grondeigenaren in het stroomgebied van de Oude Graaf. Daaruit bleek dat er veel belangstelling was voor de verbetering van de afwatering in het gebied en de oprichting van een waterschap. Aldus diende het voorlopige bestuur bij de provincie een verzoek tot oprichting in, waartoe Provinciale Staten vervolgens op 30 december 1919 besloten. Het duurde nog tot 28 juni 1921 voordat koninklijke goedkeuring werd verkregen voor dit besluit. De oorzaak daarvan waren moeilijkheden die ontstonden met het Noord-Brabantse provinciebestuur. Omdat de Oude Graaf afwaterde naar Brabant vreesde men wateroverlast door de ontwatering van het stroomgebied rond deze beek. Een oplossing werd gevonden in het meebetalen van het waterschap De Oude Graaf aan verbeteringswerken in het gebied van het waterschap De Dommel als deze voordeel opleverden voor de Limburgse ontwatering.

Hoewel nog niet officieel opgericht, was het waterschap al in 1918 begonnen met de verbetering van de Oude Graaf .. De beek werd verdiept, verbreed en rechtgetrokken. Begin jaren twintig was dit project uitgevoerd. Het honderd hectare grote moerasgebied Hugterbroek was nu klaar om te worden ontgonnen. De rijks- en provinciale subsidies voor dit werk werden pas na enkele jaren uitbetaald zodat het waterschap gedwongen was om leningen aan te gaan. De financiële situatie dwong het waterschap om de omslagelden enkele malen te verhogen.

Een tweede project dat het waterschap uitvoerde was het verbeteren van de Rietbeek. Plannen hiervoor werden aan het eind van de jaren twintig ontwikkeld. Het project kon uitgevoerd worden door een subsidie van de gemeente Weert . en de inzet van werklozen . in het kader van de werkverschaffing . Halverwege de jaren dertig waren de werken voltooid.

In 1951 werd het gebied van het waterschap uitgebreid met terreinen ten noorden van de Oude Graaf in de gemeente Nederweert . Een tweede uitbreiding in 1953 betrof het nog noordelijker gelegen gebied De Kievit. De ontwatering van dit gebied vormde het volgende grote project van het waterschap. Het werd uitgevoerd in de jaren 1962-1964. Het verbeteren van het stroomgebied van de Oude Graaf was hiermee

voltooid. Het waterschap kon zich nu beperken tot kleine verbeterings- en onderhoudswerkzaamheden.

Van oudsher waren geen vaste arbeiders in dienst. Vaste dienstverbanden kon het waterschap niet bekostigen. Ook was er maar gedurende een deel van het jaar werk. Vanaf 1956 kwamen vaste arbeiders in dienst. In de perioden dat er geen werkzaamheden voorhanden waren, verrichtten zij werk voor het Bisschoppelijk College te Weert . De arbeidersploeg bestond uit een opzichter en vier medewerkers. De secretaris -penningmeester verrichtte alle voorkomende secretariaatswerkzaamheden en inde de omslaggelden.

In 1971 besloot het provinciebestuur tot een aantal fusies van waterschappen. Het kleinschalige waterschap De Oude Graaf werd bij het waterschap Midden-Limburg gevoegd. Het bestuur en de ingelanden vreesden een verhoging van de waterschapslasten. Zij wilden zelfstandig blijven en indien dit niet mogelijk was, fuseren met het Brabantse waterschap De Aa. In maart 1972 kwamen zij tot het inzicht dat een fusie onontkoombaar was. In 1972 kwam zo een einde aan het bestaan van het waterschap De Oude Graaf.

Bron: Archiefinventaris Waterschap De Oude Graaf van Waterschap Peel en Maasvallei, auteurs C. van den Broek en P. Mols van Dosis, 2003 .

Waterschap Noord-Limburgsche Beken ten westen van de Maas (1931 – 1950)

Het gebied van het waterschap Noord-Limburgse beken ten westen van de Maas omvatte het stroomgebied van de Loobeeke , Oostrumsche beek , Boddebroekerloop , Lollebeek , Groote Molenbeek en de Kabroekse beek . Dit gebied was 25.625 hectare groot. In het begin van de twintigste eeuw hadden in dit gebied grootschalige ontginningen plaatsgevonden. Als gevolg daarvan was de waterhuishouding verstoord. In de ontginningen waren de waterwerken in orde zodat het water vlot werd afgevoerd. Echter, deze vlotte afvoer veroorzaakte een overbelasting van de waterlossingen en wateroverlast op gronden buiten de ontginningen. In 1919 stelde Provinciale Waterstaat daarom een verbeteringsplan op dat evenwel om financiële redenen niet uitgevoerd kon worden. Vervolgens stelden de gemeenten Venray , Horst en Sevenum ieder apart plannen op voor de aanpak van de problemen. Uiteindelijk besloot men met de overige omliggende gemeenten de verbetering van de ontwatering gezamenlijk uit te voeren. Daartoe werd in 1931 de Commissie van beheer tot verbetering der hoofdbeken in de gemeenten Helden, Horst, Maasbree, Meerlo, Sevenum, Venray en Wanssum opgericht. Deze commissie had een tijdelijk karakter. Zij stond onder voorzitterschap van de heer J. Poels, lid van Gedeputeerde Staten. Voor de uitvoering van de verbeteringswerken stelde het rijk een subsidie beschikbaar onder de voorwaarde dat in het gebied een waterschap zou worden opgericht. Op 20 december 1932 namen Provinciale Staten van Limburg vervolgens het besluit tot oprichting van het waterschap Noord-Limburgse beken ten westen van de Maas.

Onder afwachting van de aanstelling van een voorlopig bestuur van het waterschap werd in november 1931 begonnen aan de normalisatie en verbetering van de beken. De commissie van beheer nam de administratieve leiding op zich en zorgde voor de financiering van de werken. Deze werden uitgevoerd in het kader van de werkverschaffing , waarbij het rijk een belangrijke subsidie gaf op de arbeidskosten van de honderden werklozen die werden ingezet. De dagelijkse leiding bij de uitvoering van de werken was opgedragen aan de Nederlandse Heidemaatschappij, onder toezicht van Provinciale Waterstaat en het Rijksbureau voor de Ontwatering.

In 1933 werd het voorlopige bestuur van het waterschap ingesteld. De burgemeesters van de deelnemende gemeenten vormden de leden. Voorzitter werd de burgemeester van Venray , de heer O. van de Loo . Het bestuur stelde een reglement van beheer op, gemodelleerd naar het reglement van het waterschap De Oude Graaf.

In 1935 waren de normalisering- en verbeteringswerken aan de beken voltooid. De totale kosten ervan bedroegen fl. 800.000,-, waarvan het Rijk fl. 475.000,- voor zijn rekening nam, de provincie fl. 125.000,- en het waterschap zelf fl. 200.000,-. Na voltooiing van de werken werden verkiezingen van de hoofdingelanden uitgeschreven en kon een

definitief bestuur samengesteld worden. Op 29 november 1937 vergaderde dit bestuur voor het eerst onder voorzitterschap van burgemeester de heer Van de Loo die tot watergraaf was benoemd. In 1938 werd hij wegens ziekte vervangen door de heer W. Everts, burgemeester van Sevenum. In datzelfde jaar betrok het waterschap een kantoor aan de Marktstraat 8 te Venray. Na 1935 bestond de voornaamste taak van het waterschap in het onderhoud van de waterlossingen. Deze werkzaamheden besteedde het waterschap uit.

Het bestuur trachtte de kosten van het waterschap zo laag mogelijk te houden. Bestuursleden, met uitzondering van de voorzitter, ontvingen slechts vergoedingen voor reis- en verblijfkosten. Desondanks was het waterschap genooddaakt om de omslaggelden vanaf 1942 jaarlijks te verhogen. In 1937 waren zij vastgesteld op 45 cent per afgeleide hectare. Op deze hoogte bleven zij tot 1941. Tussen 1942 en 1946 werden zij jaarlijks verhoogd met 10 procent en in de jaren 1947 tot en met 1950 met 30 procent.

In 1944 brachten militairen ernstige schade toe aan de eigendommen van het waterschap. Zij wierpen dammen op in de beken en bliezen bruggen en kunstwerken op. Ook gebruikten zij de beken als tankgracht. Na de oorlog kon de schade evenwel vrij snel hersteld worden.

Aan het einde van de jaren veertig bleek dat de ontwatering van het gebied te rigoureus was aangepakt. Het water stroomde te snel weg waardoor een veel te lage grondwaterstand ontstond. Vanwege de vele klachten hierover werd besloten stuwen te plaatsen. Deze werken kon het waterschap niet meer zelf uitvoeren. Per 1 januari 1951 fuseerde het waterschap Noord-Limburgse beken ten westen van de Maas namelijk met het waterschap Kwist-, Spring- en Everlosche beek in het waterschap Noord-Limburg. In februari 1947 was het waterschap akkoord gegaan met deze fusie. Aanvankelijke bezwaren tegen de samenvoeging wist het provinciebestuur weg te nemen door de mogelijkheid open te laten voor de gebieden van de voormalige waterschappen aparte omslagen te heffen.

Bron: Archiefinventaris Noord-Limburgse beken ten westen van de Maas van Waterschap Peel en Maasvallei, auteurs C. van den Broek en P. Mols van Dosis, 2003.

Waterschap De Kwist-, Spring- en Everlosche Beek, alle met zijtakken (1935 – 1950)

In augustus 1933 stelden de gemeenten Maasbree , Helden en Grubbenvorst een gemeenschappelijke regeling vast inzake de verbetering van de waterlossingen Kwistbeek, Springbeek en Grubbenvorster Molenbeek, alle met zijtakken. De gemeenten verwachtten van de uitvoering van de door Provinciale Waterstaat van Limburg en de Nederlandse Heidemaatschappij opgestelde plannen een ingrijpende verbetering van de waterafvoer in de streek. Dit zou een toename van de hoeveelheid en de waarde van de cultuurgronden opleveren. Een niet onbelangrijk voordeel was ook dat door de uitvoering in werkverschaffing een groot aantal werklozen aan het werk kon worden gezet. Wel werd het voorbehoud gemaakt dat pas tot uitvoering van de werken kon worden overgegaan indien er subsidie zou worden verleend door Rijk en Provincie. De Provinciale Waterstaat zou het technisch oppertoezicht voeren van de uit te voeren werken. De administratieve leiding en de financiering van de verbeteringswerken werd opgedragen aan en Commissie van Beheer, bestaande uit de burgemeester en een wethouder uit elk van de aangesloten gemeenten, aangewezen door de gemeenteraden. De zetel van de Commissie werd gevestigd in Blerick. Het voorzitterschap werd toevertrouwd aan de heer P. van Cann, burgemeester van Helden.

In december 1933 deed de Commissie van Beheer aan Gedeputeerde Staten het voorstel om voor de Kwist, Spring- en Everlosche beek een waterschap op te richten. De Commissie wist dat het Rijk bij de verlening van subsidie steeds de voorwaarde stelde dat behoorlijk onderhoud van de beken voor de toekomst verzekerd moest zijn. De oprichting van een waterschap zou in deze eis voorzien. Op 25 juli 1935 besloten Provinciale Staten van Limburg tot oprichting van het waterschap van De Kwist-, Spring- en Everlosche Beek, alle met zijtakken. Het Reglement werd op 26 juli van datzelfde jaar vastgesteld. Het provinciebestuur gaf zelf de voorkeur aan toevoeging van het stroomgebied van de beken aan ofwel het waterschap Midden-Limburg, ofwel het waterschap Noord-Limburg, maar die waterschappen gingen daarmee niet akkoord. Zij vreesden een te grote toename van de hoeveelheid werk. In januari 1936 kreeg de Commissie van Beheer bericht van Gedeputeerde Staten dat zij was omgevormd tot voorlopig bestuur van het waterschap De Kwist-, Spring- en Everlosche Beek, alle met zijtakken. De heer Van Cann werd benoemd tot voorzitter.

Op 17 oktober 1938 werd het definitieve bestuur gekozen. De heer Van Cann werd de eerste watergraaf. De burgemeester van Grubbenvorst , de heer A. Gielen, fungeerde als secretaris-penningmeester. Het college van hoofdingelanden telde negen leden. Het waterschap had een medewerker, de technisch ambtenaar de heer E. Timmermans in vaste dienst. De onderhoudswerken werden uitgevoerd door losse arbeiders. Het totale oppervlak van de tot het waterschap behorende gronden was 8544 hectare. De uitvoering van de verbeteringswerken was al in 1934 begonnen. De kosten van het werk bedroegen fl. 406.000,-. Het Rijk verleende een bijdrage in de arbeidslonen van fl. 280.000,-.

De Provincie verstrekke een subsidie van fl. 24.000,-. De rest kwam voor rekening van het waterschap. In 1938 waren de werken geheel gereed. De bedding van de beken was op verschillende plaatsen geheel verlegd, een aantal bochten was afgesneden, vervallen beekgedeelten waren gedicht en konden in gebruik worden genomen door de eigenaren van aangrenzende percelen grond.

Na de voltooiing van de verbeteringswerken resteerde voor het waterschap als enige taak het beheer en onderhoud van de beken en hun zijtakken. De beken hadden een lengte van 36 kilometer, de zijtakken een lengte van 100 kilometer. Het bezwaar dat de waterschappen Midden-Limburg en van de Noord-Limburgse beken in 1935 hadden gemaakt tegen eventuele toevoeging van de stroomgebieden van de drie beken aan hun beheersgebieden, was met de totstandkoming van de verbeteringswerken vervallen. Op 1 augustus 1950 werd het waterschap Noord-Limburg opgericht, waarin het waterschap van de Kwist-, Spring- en Everlosche Beek, alle met zijtakken en het waterschap van de Noord-Limburgse beken opgingen. Het waterschap van de Kwist-, Spring- en Everlosche Beek, alle met zijtakken hield per 1 januari 1951 op te bestaan.

De Kwistbeek te Baarlo in de jaren 50.

Bron: Archiefinventaris Waterschap Kwist-, Spring- en Everlosche beek van Waterschap Peel en Maasvallei, auteurs C. van den Broek en P. Mols van Dosis, 2003 .

Waterschap De Niers (1879 – 1972)

Het tweede waterschap dat in Limburg werd opgericht was De Niers in 1878. De tot het waterschap behorende terreinen lagen in het noorden van de provincie aan beide zijden van de rivier de Niers, van de grens met Duitsland tot aan de plek waar de Niers bij Gennep in de Maas uitmondt. Net als bij de oprichting van Het Land van Weert in 1866 was de voornaamste reden wateroverlast. Bij De Niers ging het echter om overlast die werd bezorgd aan eigenaren van aan de boorden van de rivier gelegen gronden. Weilanden aan de oevers van de Niers stonden grote delen van het jaar blank. Om daaraan een eind te maken besloten Provinciale Staten op 7 november 1878 tot de oprichting van het Waterschap De Niers, waartoe 175 hectare van het stroomgebied van de rivier zouden gaan behoren.

De bron van de rivier de Niers ligt in Duitsland ten zuiden van de stedelijke agglomeratie Monchengladbach-Rheydt, in het gebied tussen de Nederrijn en de Nedermaas. Terwijl op geringe afstand waterloopjes ontstaan die hun weg oostwaarts nemen naar de Rijn, stroomt de Niers - als gevolg van een waterscheiding - noordwaarts in de richting van de Maas, waarin zij in de schaduw van het eens zo roemruchte Gennepershuis uitmondt. Het stroomgebied van de Niers in Nederland is rond de 2300 hectare groot, terwijl de rivier er een lengte heeft van circa acht kilometer. Van oudsher werd de rivier zeer intensief gebruikt voor de aandrijving van molens. Later, in het laatste kwart van de negentiende eeuw, was het de industrie, die dankbaar gebruik maakte van het snel stromende water.

Doordat de Niers zowel door Duitsland als door Nederland stroomt, werden in het verleden vele afspraken met de Duitsers gemaakt over het onderhoud van de rivier. De eerste overeenkomst daarover dateert al van 1437. De afwatering werd geregeld bij een tractaat met Pruisen van 6 maart 1769. De autoriteiten stelden toen tevens een reglement op betreffende het beheer en toezicht over de rivier. Op 5 oktober 1847 kwam een nieuwe regeling tussen Nederland en Duitsland in de plaats van het tractaat. In die nieuwe regeling stond dat de oevereigenaren en de eigenaren van de percelen die te lijden hadden van overstromingen het onderhoud aan de rivier moesten uitvoeren of bekostigen. Met het toezicht werden de burgemeesters en de inspecteurs der buurtwegen belast. Pas bij de oprichting van De Niers werd het onderhoud overgedragen aan het waterschap.

Reglement

Het voorlopig bestuur van het nieuwe waterschap dat, onder voorzitterschap van de Gennepse burgemeester F. Essers, in 1879 voor het eerst bijeenkwam, hield zich in eerste instantie bezig met het ontwerpen van een reglement van beheer. Een reglement dat op 6 november 1879 door Provinciale Staten werd vastgesteld. In dit reglement waren onder meer de Nederlandse verplichtingen tegenover Duitsland geregeld.

Op 18 mei 1880 vergaderden de stemgerechtigde ingelanden voor het eerst en kozen zij een vijfhoofdig bestuur en een secretaris-penningmeester. Ook de hoofdingelanden vergaderden regelmatig, waarbij het er in het algemeen gezapig aan toe ging. Velen lieten zich machtigen. Rekeningen en begrotingen

werden zonder hoofdelijke stemmingen goedgekeurd en ook de verkiezingen verliepen ieder jaar zonder veel discussie. Hectische vergaderingen waren uitzonderlijk. Alleen in het oprichtingsjaar ontstond enige commotie toen een besluit moest worden genomen over het al dan niet uitbesteden van het onderhoudswerk. In de notulen van de betreffende vergadering staat: "Omtrent dit onderwerp ontstond zich een levendige allesbehalve kalme discussie die zich moeilijk laat resumeren". Uiteindelijk werd besloten het werk zoveel mogelijk in eigen beheer uit te voeren, waarvoor drie boten werden aangeschaft. Er moest in elk geval snel wat worden gedaan aan de afwatering van de rivier, want doordat de oevereigenaren al jaren de grondaanwassen niet of nauwelijks hadden afgestoken, was de breedte van de Niers nog slechts 15 tot 20 meter. In 1850 had de rivier nog plaatselijk een breedte van 30 tot 40 meter.

Gedeputeerde Staten drongen er bij het waterschap op aan de Niers zo veel mogelijk op deze breedte terug te brengen. De kosten voor deze operatie dienden zowel te worden betaald door de eigenaren van de aan de rivier liggende percelen als door de bezitters van gronden die van de overstromingen te lijden hadden. De oevereigenaren moesten of naar billijkheid in de algemene kosten bijdragen, of het tegenover hun eigendom gelegen gedeelte van de Niers tot in het midden van de bedding op de bepaalde diepte en breedte mengen en onderhouden.

Kennelijk was er aanvankelijk weinig geloof in de daadkracht van het waterschapsbestuur. De hoofdingenieur van de provinciale waterstaat, De Kruijff, wond er geen doekjes om en stelde weinig vertrouwen te hebben gekregen in een spoedig tot stand komen van de allernoodzakelijkste werken. "Herhaaldelijk worden door Uw College vragen gesteld en voorstellen gedaan, die wel getuigen van den ijver van het Waterschap, maar die althans vooreerst weinig praktische waarde hebben en den waterafvoer weinig verbeteren (...)", aldus De Kruijff in 1881.

Het gebrek aan daadkracht had wellicht te maken met het feit dat verbeteringen aan het Vaderlandse deel van de Niers alleen zin hadden als er ook in Duitsland verbeteringen zouden worden uitgevoerd. Daarover konden echter lange tijd geen afspraken worden gemaakt. Wel werd in 1884 een overeenkomst gesloten voor het uitdiepen van het circa 1,5 kilometer grensgedeelte van de Niers. De kosten daarvan namen de Nederlandse en Duitse overheid samen voor hun rekening. De Nederlandse regering verleende hiervoor een subsidie van f 1970,87.

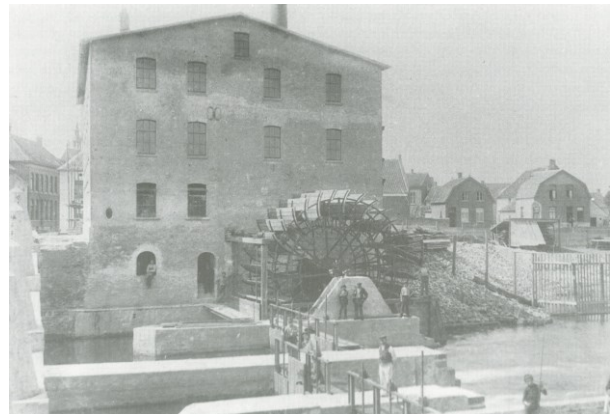
Zoals gezegd, konden de regeringen van Nederland en Pruisen lange tijd geen overeenstemming bereiken over de Niersverbetering. In 1891 werd er zelfs een internationale commissie benoemd die de mogelijkheden tot verbetering van de Niers en het Nierskanaal (een aftakking bij Geldern naar de Maas) onderzocht. De commissie adviseerde onder meer tot aankoop van de Gennepse watermolen. Een advies dat instemming vond bij de ingelanden van het waterschap De Niers, mits het waterschap de aankoop niet hoefde te financieren. Uiteindelijk werd op 16 mei 1895 tussen de Nederlandse en Duitse regering een overeenkomst gesloten betreffende de verbetering en het onderhoud van de Beneden-Niers en het Geldersche Nierskanaal. Die overeenkomst kwam in de plaats van het tractaat van 1847.

De Nederlandse regering verplichtte zich de Niers vanaf de uitmonding van de Kendelbeek tot aan de Gennepse molen te normaliseren, uit te diepen en te

onderhouden. Verder werd onder meer bepaald dat het waterschap zou meebetalen aan het verbeteren en onderhouden van het grensscheidend deel van de rivier. Dit zogenaamde Niersreglement schreef ook voor dat de rivier steeds een bepaalde breedte moest hebben en dat de reinigingswerkzaamheden drie maal per jaar moesten plaatsvinden. In ruil voor dit alles zouden ook de Duitsers overgaan tot verbeteringswerkzaamheden aan de Niers. Provinciale Staten van Limburg vertaalden de bepalingen uit de overeenkomst in een aantal regels voor het waterschap. Het schap werd belast met de uitvoering van "het voortdurende onderhouden der rivier de Niers, voor wat betreft de Nederlandsche helft van het vak grens scheidend tusschen Nederland en Pruisen en het vak van den mond der Kendelbeek tot de Gennepmolen". Ter controle werden speciale schouwcommissies ingesteld, die eenmaal per jaar een lokale inspectie hielden. Aangezien het kleine waterschap de kosten voor het onderhoud onmogelijk kon opbrengen, voerde Rijkswaterstaat de normale onderhoudswerken uit tegen een geringe vergoeding. Tijdens het schouwen van de Niers deed zich vervolgens de vreemde situatie voor dat het waterschap het werk van Rijkswaterstaat controleerde, de organisatie die zelf weer verantwoordelijk was voor het naleven van het tractaat.

Hinderpaal

Een belangrijke hinderpaal bij de verbetering van de afwatering van de Niers was een stuw die bij de Gennep molen hoorde. Als deze het water opstuwde, overstroomden de weilanden langs de rivier al bij een fikse onweersbui en werden dan voor lange tijd waardeloos. In 1917 slaagde het waterschap erin - "na vele pogingen, op allerlei wijze en bij vele invloedrijke personen" - voldoende subsidies bijeen te krijgen voor de afkoop van het stuwrecht. De koopsom, los van de opruimingskosten ruim 35.000 gulden, werd in 1918 voor het grootste deel betaald door het Rijk, de provincie, de gemeenten Gennep en Ottersum en het Duitse waterschap van de Niers.

Het Waterschap De Niers vulde het tekort aan door bij de Boerenleenbank in Ottersum een lening aan te gaan van 8000 gulden. Het Duitse waterschap betaalde in 1918 een bijdrage van 13.600 Mark (tegen een koers van 35,5 cent). Daarnaast legden enkele Duitse particulieren en ondernemingen 11.900 Mark op tafel om de Niers dieper uit te baggeren. Het duurde echter nog enige tijd voordat de baggerwerkzaamheden begonnen. Pas in de jaren 1925-1926 werd de Niers uitgebaggerd en verbreed. Met het baggeren begon men in Duitsland omdat anders zand vandaar uit naar Nederland zou stromen. In het grensscheidende gedeelte moest met de Duitsers worden samengewerkt. Het waterschap stemde daar mee in, onder voorwaarde dat het niet de kosten hoefde te dragen. Een audiëntie van de voorzitter van het Waterschap De Niers bij de minister van waterstaat had tot gevolg dat het Rijk het uitbaggeren van het grensscheidende gedeelte voor zijn rekening nam. Aan de kosten voor het verbeteren van het Nederlandse gedeelte van de rivier hoefde het waterschap maar een derde deel bij te dragen. Mede als gevolg van

het feit dat het Rijk steeds bijsprong, kende het waterschap niet of nauwelijks financiële problemen. Tussen 1939 en 1944 kon in verband met die gunstige financiële positie de hoofdelijke omslag jaarlijks met percentages tussen de 10 en 25 procent worden verlaagd.

Oorlogstijd

Het Waterschap De Niers merkte maar weinig van de Tweede Wereldoorlog. In 1939 werden door het Nederlands militair gezag in de rivier versperringen aangebracht. Die waren voor de landsverdediging van belang, maar de afwatering en het reinigen van de rivier werden er aanzienlijk door bemoeilijkt. Vrijwel direct nadat de Duitse bezetting een feit was, werden de obstakels door het waterschap verwijderd. De rekeningen, in totaal f 65,80, gingen naar het Ministerie van defensie.

Uit de notulen van de bestuursvergaderingen valt nauwelijks op te maken dat Nederland door de Duitsers was bezet. Alleen van de laatste bestuursvergadering, gehouden in augustus 1944, werden geen notulen opgemaakt, aangezien deze op 11 september 1944, datum waarop de secretaris onderdook nog niet in het notulenregister waren ingeschreven en de aantekeningen van die vergadering verloren zijn gegaan". Tijdens de eerste vergadering na de bevrijding, op 16 augustus 1945, werd de balans opgemaakt: "Het geldkistje met contanten en het spaarbankboekje van de Boerenleenbank en andere geldswaardige bescheiden, welke allen in de kluis van het gemeentehuis te Ottersum geborgen waren, zijn weg. Het archief, ofschoon geheel door elkaar gegooid, is grotendeels gespaard gebleven, de boot is vernield en 2 bandzagen zijn weg. Ook het kasboek is verloren gegaan, waardoor niet met zekerheid kan worden vastgesteld welk bedrag aan contanten verloren is gegaan. De secretaris heeft aan de hand van de hem nog ten dienste staan bescheiden zo goed mogelijk het verlies trachten vast te stellen". Uiteindelijk werd het verlies door oorlogsgeweld getaxeerd op 549,97 gulden.

Eigenlijk behoorden daar ook de kosten bij te worden opgeteld die het waterschap moest maken als gevolg van "grote verwaarlozing in oorlogstijd". Daardoor kwam aan de rooskleurige financiële positie een einde. Ondanks herhaalde verzoeken aan Landbouwherstel Roermond om restitutie van uitbetaalde lonen voor Niersreiniging werd niets ontvangen. De hoofdelijke omslag moest direct na de oorlog dan ook enkele malen op rij worden verhoogd. Veel meer problemen dan de oorlog leverde een conflict op met de papierfabriek Page Gennep.

Het was het eerste geval van milieuverontreiniging waarmee het waterschap te maken kreeg. In 1949 kwamen er diverse klachten van ingelanden binnen over vervuiling van hun weilanden langs de Niers. Na enige regenval van betekenis kwamen de weilanden door opstuwing onder water te staan. Als dit weer terugstroomde bleef een centimeters dikke laag afval, afkomstig van de papierfabriek, achter. Dientengevolge verzocht het waterschap de directie van het bedrijf dat jaar maatregelen te nemen om te voorkomen dat het water van, de weilanden langs de Niers door lozingen van de fabriek ernstig werden vervuild. De papierfabriek bagatelliseerde het probleem en stelde dat papierstof van hout of zuivere houtvezel is, "zodat wij niet begrijpen, hoe deze stof schadelijk zou kunnen zijn voor dieren, wier voedsel hoofdzakelijk uit dezelfde plantaardige stoffen bestaat". Bovendien vond het bedrijf dat de geplaatste filterinrichtingen het afvloeien van papierstof voor een groot deel tegenhielden. Hoewel met de fabriek afspraken werden gemaakt over het verwijderen van grote hoeveelheden slib, bleef het ook de volgende jaren klachten regenen. Aangezien de lozing van het afval via een gemeenteriool plaatsvond, werd op aanraden van de Limburgse Waterschapsbond ook de gemeente Gennep gesommeerd de vervuiling een halt toe te roepen. Het mocht echter niet baten, net als een verzoek in 1958 aan de gemeente om in overleg met de fabriek het afvalwater te zuiveren. Een voorstel om in het rioleringsplan van Gennep een zuiveringsinstallatie op te nemen bleek geen haalbare kaart, omdat dit te kostbaar was. Het waterschapsbestuur won hierop onder meer advies in bij de Unie van Waterschappen, het Rijksinstituut voor Zuivering van Afvalwater en de Provinciale Waterstaat. Die laatste instantie onderzocht de vervuiling en constateerde in 1960 dat het toelaatbare gehalte aan zwevende stoffen in het water van de Niers ruimschoots werd overschreden. Het waterschap zou Burgemeester en Wethouders van Gennep erop moeten wijzen dat alleen dan vergunning tot lozen op de rivier zou mogen worden verleend, als het water eerst werd gezuiverd in een zuiveringsinstallatie. Het waterschap handelde overeenkomstig dit advies, maar de papierfabriek antwoordde dat de plaatsing van een zuiveringsinstallatie uit financieel oogpunt volstrekt onmogelijk was. Het bedrijf zou na de voltooiing van de nieuwe fabriek de zaak opnieuw bekijken. Het waterschap hield echter voet bij stuk, waarna de kwestie aan Gedeputeerde Staten werd voorgelegd. Gedeputeerde Staten besloten hierop de gemeente Gennep uitstel te gunnen tot 1 januari 1963. Met ingang van die datum zou er echter niet meer mogen worden geloosd. De fabriek diende het afvalwater vanaf 1963 te zuiveren en via een eigen riolering naar de Niers af te

voeren. Later werd de termijn verlengd tot 1 januari 1965. Ondanks alles veranderde er niet veel. Page was de grootste werkgever van Gennep en omgeving en de autoriteiten durfden de fabriek daarom niet zo goed aan te pakken. Er kwamen honderden arbeidsplaatsen in gevaar als de fabriek gedwongen werd tot veel geld kostende milieu-maatregelen zoals de bouw van een zuiveringsinstallatie. Van dat argument maakte de fabriek overigens handig gebruik. De affaire bleef maar duren en de standpunten verhardden. Over en weer dreigde men met schadeclaims en rechtszaken. Ook nadat de aan de gemeente Gennep gestelde termijn per 1 januari 1965 afliep, bleef alles bij het oude. Zelfs nadat het waterschap per 1 juli van dat jaar de lozingsvergunning van de gemeente introk. Het rioolwater, met daarin de afvalstoffen van Page, kwam gewoon in de Niers terecht. Zo sleepte de zaak zich jaren voort. De enige wijziging die in de loop der tijd optrad, was dat de papierfabriek via een eigen riool rechtstreeks op de Niers ging lozen echter zonder het water eerst te zuiveren zoals eerder was verlangd. Ook het in werking treden van de wet verontreiniging oppervlaktewater op 1 december 1970, waarbij het verboden werd om zonder vergunning schadelijke stoffen en verontreinigd water in oppervlaktewateren te lozen, bracht geen verandering teweeg. Hetzelfde gold voor de oprichting van Waterschap Zuiveringschap Limburg in 1972. Met het zuiveringschap raakte Page eveneens in de clinch. Het schap maakte al snel plannen om een zuiveringsinstallatie te bouwen in Gennep. De vraag was toen of Page via die instantie moest gaan lozen of een eigen zuivering moest bouwen. Het zuiveringschap koos voor het laatste omdat de hoeveelheid industriewater die Page loosde te groot was voor de installatie van het schap. De papierfabriek voelde daar niets voor. Vervolgens werd het geschil voor rechter uitgevochten. De hele procedure duurde vijf tot zes jaar en bracht de kempfanen zelfs tot bij de Kroon. Uiteindelijk moest Page bakzeil halen en bouwde het bedrijf aan het begin van de jaren tachtig een voorzuiveringsinstallatie, die alle zwevende deeltjes uit het water haalde. Toen die er eenmaal was, kwam ook de weg vrij voor de bouw van de zuiveringsinstallatie van het zuiveringschap. Deze werd in 1992 in gebruik genomen. Sindsdien horen de problemen, afgezien van enkele incidenten, tot het verleden. De kwaliteit van het Nierswater en ook de rivierbodem herstelde zich snel, omdat er veel stroming in de Niers zit en de Duitsers al sinds jaar en dag veel aan waterzuivering doen. Buiten de moeilijkheden met Page vonden er in de periode na de Tweede Wereldoorlog maar weinig zaken van gewicht plaats. Het onderhoud en de reiniging van de Niers waren in het algemeen goed geregeld en gaven de ingelanden weinig reden tot klagen. Gezien de geringe omvang van het waterschap konden de ingelanden echter niet de kosten van de werkzaamheden dragen. Vandaar dat het Rijk al sinds jaar en dag bijsprong. Om daaraan een eind te kunnen maken, drong het Rijk er rond 1970 bij de provincie Limburg op aan tot oprichting over te gaan van een groot waterschap in het oostelijk van de Maas gelegen deel van Noord-Limburg. De eigenaren van alle in dit nieuwe waterschap gelegen landerijen zouden dan in de kosten moeten gaan bijdragen. De oprichting van zo'n groot waterschap had bovendien nog andere voordelen voor de streek ten oosten van de Maas, die tot nu toe niet in waterschapsverband was opgenomen. Een plan tot oprichting van zo'n groot waterschap was er in 1964 ook al eens geweest, maar kwam toen niet tot uitvoering. In 1971 echter wel. Provinciale Staten van Limburg besloten hun vergadering van 3 juni 1971 tot oprichting van het Waterschap Het Maasterras en gelijktijdig tot opheffing van

het Waterschap De Niers met ingang van 1 juli 1971. Het Niersbestuur was niet tegen deze opheffing gekant, maar maakte wel bezwaar tegen het feit dat het waterschap werd opgeheven voordat er met het Rijk nieuwe afspraken waren gemaakt over het onderhoud van de rivier alsmede de bijdrage van het waterschap daaraan te ontvangen bijdrage van het Rijk zou eerst veilig gesteld dienen te worden. Dat lukte en vervolgens kwam het bestuur van Waterschap De Niers op 26 januari 1972 voor de laatste keer bijeen in het gemeentehuis van Ottersum.

Bron: Waterschappen in Peel en Maasvallei, auteurs Adri Gorissen en Ragdy van der Hoek, ISBN 90-9006672, 1993

Waterschap De Rijnbeek (1957 – 1980)

De Rijnbeek ontspringt in de gemeente Venlo vlakbij de Duitse grens. Deze beek en haar dertien zijtakken liepen voor een groot deel door het kassengebied 't Ven. De tuinders daar wilden de gronden naast de beek optimaal gebruiken en bouwden de kassen pal naast de waterlossingen. Ten gevolge hiervan kwam bij regenval al het water dat op de kassen viel in de beken terecht. Omdat bovendien de reiniging van de waterlossingen, die de aangelanden zelf dienden te verzorgen, te wensen overliet, overstromden de beken regelmatig en stonden de kassen blank.

De enige oplossing voor de waterproblematiek in het gebied was een verbetering van de beken. Aanvankelijk wilde de gemeente Venlo deze uitvoeren. Vanwege moeilijkheden op het gebied van de financiering ging dit niet door. Vervolgens nam de Limburgse Land- en Tuinbouwbond het initiatief. Deze instelling verzamelde in het gebied 165 handtekeningen die aan het provinciaal bestuur werden aangeboden met het verzoek om een waterschap op te richten. In 1956 besloten Provinciale Staten hiertoe en werd een voorlopig bestuur van het waterschap Rijnbeek aangesteld. De heer Ch. van Rooy, burgemeester van Venlo, werd voorzitter. Dit nieuwe waterschap omvatte een gebied van 920 hectare.

De eerste taak die het waterschap op zich nam was de verbetering van de Rijnbeek en haar zijtakken. De Nederlandse Heidemaatschappij stelde daarvoor een plan op. De uitvoering van de werken liep vertraging op door meningsverschillen over de vraag of de Rijnbeek via de Venkoelen of door de stad Venlo naar de Maas moest afwateren. Dit liep zo hoog op dat in 1958 het volledige bestuur opstapte. Onder de nieuwe voorzitter de heer G. Munten, voorzitter van de tuindersvakbond van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond, werd uiteindelijk besloten om door de stad af te wateren. In 1962 werden de verbeteringswerken opgeleverd. Het waterschap had geen

gelden om grond aan te kopen ten behoeve van deze werken. In overleg met de ingelanden stonden deze de benodigde gronden af en ontvingen daarvoor op basis van onteigening een schadevergoeding. Het verbeteren en aanleggen van de beken in het dichtbebouwde kassengebied was een lastig en kostbaar karwei. Materialen moesten over de kassen heen getild worden en omdat er geen ruimte was voor de verbreding van de beken moest over een grote lengte duikers aangelegd worden.

Het reglement van het waterschap stond niet toe dat aan de gemeente Venlo een aanslag werd opgelegd. Vanwege de slechte financiële situatie verzocht het waterschap daarom in 1959 aan het provinciebestuur om het reglement te wijzigen. Dit achtte het waterschap billijk omdat het bij zijn oprichting de schouw en het onderhoud van vele kilometers waterlossingen had overgenomen van de gemeente zonder een afkoopsom te bedingen. Na lange onderhandelingen kwam men met Venlo overeen dat de gemeente een derde deel van de uitgaven van het waterschap zou betalen. Gedeputeerde Staten stelden vervolgens het gewijzigde reglement vast. De wijzigingen hielden ook in dat de gemeente twee van de zes hoofdingelanden mocht benoemen.

In 1963 deed de Hoge Raad uitspraak in een geschil tussen het hoogheemraadschap Brabantse Bandijk en de gemeente Breda, waarbij zij bepaalde dat gemeenten niet aan een betalingsplicht gehouden konden worden waartoe zij niet krachtens de wet verplicht waren. Naar aanleiding van dit arrest stelde de gemeente Venlo in juni 1963 dat haar bijdragen aan het waterschap 'onverschuldigd' hadden plaatsgevonden en zij behield zich het recht van terugvordering voor. Vanwege de goede banden met het waterschap bleef de gemeente ondertussen gewoon betalen. In 1970 tekenden de partijen een overeenkomst waarbij de gemeente afstand deed van haar recht op terugvordering van reeds aan het waterschap betaalde gelden.

Na de voltooiing van de verbeteringswerken bestond de belangrijkste taak van het waterschap in het onderhoud van de waterlossingen. Het grote aantal waterlossingen maakte de onderhoudswerkzaamheden duur. Bovendien moest veel werk met de hand gedaan worden vanwege de geringe breedte van de beken. De waterschapslasten waren dan ook hoog en bleven jaarlijks stijgen. Toen in 1971 het waterschap Maasterras werd opgericht leek aansluiting daarbij dan ook een goede optie. Het bestuur stelde zich evenwel op het standpunt dat samenwerking mogelijk was maar een fusie uitgesloten. Men vreesde dat de problematiek van het specifieke tuinbouwgebied niet aan bod zou komen in een waterschap dat voornamelijk uit landbouwgebied bestond. Voorlopig bleef het waterschap Rijnbeek daarom zelfstandig.

In 1972 besloten Provinciale Staten om het volledige beheer van de kwaliteit van de oppervlaktewateren in Limburg over te dragen aan een zuiveringschap dat de gehele provincie omvatte. Het waterschap probeerde tevergeefs om een vertegenwoordiger van de tuinbouwsector in het bestuur van deze instelling te krijgen. Vervolgens wilde het provinciebestuur ook de kwantitatieve taak bijeenbrengen. Dit betekende in feite dat alle

waterschappen in Limburg opgeheven zouden worden en leidde dan ook tot grote verontwaardiging bij deze instellingen. Het bestuur van het waterschap Rijnbeek zag evenwel in dat een fusie op termijn onontkoombaar was. Het waterschap was te klein om zelfstandig voort te bestaan. Het had geen financiële ruimte om personeel aan te nemen en moest alle werkzaamheden uitbesteden. De voorzitter was tevens technisch ambtenaar.

In 1977 besloten Provinciale Staten om de kwantitatieve taak bij de waterschappen te laten mits deze groter werden. Het bestuur van het waterschap besloot nu om vrijwillige aansluiting te zoeken bij het waterschap Maasterras. In de afgelopen jaren waren al veel kassen in het gebied gesloopt waardoor de inkomsten uit waterschapslasten waren verminderd. De financiële situatie was zodanig dat groter onderhoudswerk niet meer mogelijk was. In 1979 gingen de hoofdingelanden van de waterschappen Rijnbeek en Maasterras akkoord met een fusie per 1 januari 1980. De belangen van het specifieke kastuinbouwgebied 't Ven werden in het nieuwe waterschap vertegenwoordigd door drie zetels in het college van hoofdingelanden en één in het dagelijks bestuur.

Bron: Archiefinventaris De Rijnbeek van Waterschap Peel en Maasvallei, auteurs C. van den Broek en P. Mols van Doxis, 2003 .

Waterschap Het Maasterras (1971 - 1993)

Het Noord-Limburgse waterschap Het Maasterras werd door een besluit van Provinciale Staten van Limburg op 3 juni 1971 opgericht. Het nieuwe waterschap zou het waterbeheer in het gebied overnemen van gemeenten en particulieren. Een groot deel van de inwoners van het gebied zou hierdoor waterschapslasten moeten gaan betalen. Tegen de oprichting werden niet veel bezwaren geopperd. Er waren al eerder plannen gemaakt om in dit gebied een waterschap op te richten, die op niets waren uitgelopen. In 1971 achtten Gedeputeerde Staten het niet gewenst het waterschap De Rijnbeek bij het nieuw op te richten waterschap Het Maasterras te voegen. De Rijnbeek bevatte voor het grootste deel waardevolle tuinbouwgronden, die in gebruik waren bij de zogenaamde stadstuinders van Venlo . De waterlossingen in dit gebied waren al verbeterd.

De taak van het waterschap was het verbeteren van de waterstaatkundige toestand van de gronden, behorende tot zijn gebied en het beheren en onderhouden van alle waterlossingen welke in de leggers waren opgenomen. De waterlossingen waren al verbeterd of zouden verbeterd gaan worden ten behoeve van de landbouw in het gebied, in het kader van ruilverkavelingen. Het Rijk was alleen dan bereid ruilverkaveling tot stand te brengen indien het beheer en het onderhoud van de verbeterde waterlossingen door de oprichting van een waterschap zou worden gewaarborgd.

Het waterschap was met een grootte van 18.000 hectare niet bijzonder omvangrijk. Het strekte zich uit over de gemeenten Arcen en Velden , Bergen, Gennep en Ottersum en gedeelten van Venlo en Mook en Middelaar. Het gebied betrof alleen die percelen, die gebaat waren door de uit te voeren werken of die de werken mede noodzakelijk hadden gemaakt. Dit waren de ruilverkavelingen Arcen, Ottersum, Lomm, Bergen en Schandelo en de gebieden van het Straelener Veen in Arcen en Velden en de Eckeltse- en Horsterbeek in Bergen. De gronden die rechtstreeks afwaterden op de rivier de Maas behoorden uitdrukkelijk niet tot het gebied van het waterschap. De lengte van de te onderhouden watergangen bedroeg in 1971 ongeveer 300 kilometer.

Het gebied van het waterschap De Niers in Gennep en Ottersum werd ook opgenomen in Het Maasterras. Dit waterschap, dat in 1878 was opgericht, werd tegelijkertijd met de oprichting van Het Maasterras opgeheven. De Niers was de grootste watergang binnen het waterschap. Het stroomgebied van dit waterschap is ca. 138.000 hectare groot, waarvan 135.000 hectare in Duitsland zijn gelegen. Aan de rivier de Niers waren al sinds 1898 verbeteringswerken uitgevoerd. In 1971 werd een obstakel dat zeer hinderlijk was voor de afvoer van de rivier, de funderingswerken van de Gennepse Molen, door Rijkswaterstaat verwijderd.

Het onderhoud van de Niers werd vanaf 1895 tot 1 januari 1984 ingevolge een overeenkomst tussen het Rijk en het waterschap De Niers verricht door

het Rijk tegen betaling van een jaarlijkse vergoeding door het waterschap. In 1983 werd het onderhoud van de rivier vanaf 1984 overgedragen aan Het Maasterras.

De Niers in de jaren 90.

In 1979 werd het grondgebied van het waterschap uitgebreid met percelen onder Afferden en Heijen. Per 1 januari 1980 werd het waterschap De Rijnbeek alsnog bij Het Maasterras gevoegd. In 1986 volgde wederom een uitbreiding van het grondgebied. Het waterschap kreeg er gebieden bij die gelegen waren in de gemeenten Mook en Middelaar, Venlo, Tegelen, Belfeld, en Beesel. Ook enkele percelen langs de Maas behoorden voortaan tot Het Maasterras. Het waterschap had nu een grondgebied van 32.000 hectare, met in totaal ca. 380 kilometer watergangen.

Aan het hoofd van het waterschap stond de vergadering van hoofdingelanden. Deze bestond uit een voorzitter en 16 hoofdingelanden. Direct na het tijdstip van de inwerkingtreding van het besluit tot oprichting benoemden Gedeputeerde Staten een Voorlopig bestuur, dat aan zou blijven tot de eerste vergadering van de hoofdingelanden. Dit Voorlopig bestuur bestond uit de voorzitter en vier leden. Het Voorlopig bestuur werd op 25 november 1971 geïnstalleerd, onder voorzitterschap van J. Joosten. Het Voorlopig bestuur moest een secretaris-penningmeester en een hoofd van de technische dienst benoemen. De eerste vergadering van het College van hoofdingelanden vond plaats op 19 december 1973.

De zetel van het waterschap was Bergen. Sinds 1973 waren de medewerkers ondergebracht in een houten noodgebouw dat voorheen in gebruik was bij de Dienst Gemeentewerken van de gemeente Bergen. In de zeventiger jaren had het waterschap slechts vier mensen in dienst. Het grootste deel van de onderhoudswerken werd uitbesteed. Na de fusie met waterschap De Rijnbeek nam het aantal medewerkers toe. In 1980 verhuisde het kantoor van het

waterschap naar het gebouw van de voormalige RABO-bank aan de Lindenlaan in Bergen. Na de gebiedsuitbreiding in 1986 volgde een verbouwing van het waterschapskantoor.

In de tachtiger jaren evolueerde de taak van het waterschap naar de waterbeheersing ofwel de kwantitatieve waterstaatkundige zorg in het gebied. In de tussenliggende periode was Het Maasterras veranderd van een klein, agrarisch georiënteerd waterschap, ontstaan in het kader van de ruilverkaveling Bergen, naar een middelgroot kwantiteitswaterschap. De kwantitatieve zorg bestond uit het aanleggen, reconstrueren en onderhouden van openbare watergangen. In 1983 heette het dat het waterschap deze taak moest uitvoeren in het kader van de bevordering van de leefbaarheid of het leefmilieu. In 1987 werd daaraan toegevoegd dat het waterschap ook rekening moest houden met de belangen van verstedelijking en industrialisatie en de zorg voor milieu en landschap. Het waterschap kreeg meer zeggenschap en inspraak bij gemeentelijke en provinciale plannen. De toegenomen aandacht voor natuur en milieu leidde bijvoorbeeld tot het plan om met behulp van stuwen water te bufferen in een gebied rond het Zwartewater en de Ravenvennen nabij Venlo .

De totale lengte van de door het waterschap te onderhouden watergangen bedroeg eind jaren tachtig 380 kilometer. Via deze watergangen waterde een gebied van ongeveer 32.000 hectaren af, evenals een ca. 180.000 hectare groot Duits gebied. De hierboven geschetste taakverzwaring leidde ertoe dat de Limburgse waterschappen rond 1990 tot de conclusie kwamen dat een fusie onontkoombaar was. Op 1 januari 1994 fuseerde het waterschap Het Maasterras met de waterschappen Midden-Limburg en Noord-Limburg tot waterschap Peel en Maasvallei.

De laatste voorzitter van het Maasterras C.T. Cornelissen

Bron: Archiefinventaris Waterschap Maasterras van Waterschap Peel en Maasvallei, auteurs C. van den Broek en P. Mols van Doxis, 2003 .

Waterschap Midden-Limburg (1931 – 1993)

Het gebied van het waterschap Midden-Limburg omvatte de streek ten westen van de Maas rond Weert . In dit gebied waren tussen 1870 en 1930 al verbeteringswerken uitgevoerd door de waterschappen Het Land van Weert en Oude Graaf . Vanwege nieuwe problemen inzake wateroverlast kwamen in december 1931 en januari 1932 vertegenwoordigers van een aantal Midden-Limburgse gemeenten, het waterschap Het Land van Weert en de provincie bijeen. Op deze bijeenkomsten werd besloten om een waterschap op te richten voor het betreffende gebied. In december 1932 namen Provinciale Staten vervolgens het besluit tot oprichting van het waterschap Midden-Limburg. Het waterschapsgebied omvatte 30.000 hectare aan gronden in de gemeenten Baexem , Beegden, Buggenum, Grathem, Haelen, Heel en Panheel, Helden, Heythuysen, Horn, Hunsel, Ittervoort, Kessel, Meijel, Nederweert, Neer, Neeritter, Nunhem, Roggel, Stramproy, Thorn, Weert en Wessem .

Na de oprichting werd een voorlopig bestuur aangesteld onder voorzitterschap van de heer Mertens , burgemeester van Heythuysen en Roggel . Een benoeming van een definitief bestuur bleef uit vanwege moeilijkheden inzake het vaststellen van een reglement van beheer. De oorzaak daarvan was het probleem van de afwikkeling van de schuld van het waterschap Het Land van Weert dat in het nieuwe waterschap opging. Het nieuwe waterschap wilde de schuld niet overnemen en de grondeigenaren in het gebied van het oude waterschap voelden er niets voor om bovenop de waterschapslasten van het nieuwe waterschap ook nog de lasten van deze oude schuld te dragen. Uiteindelijk werd een compromis bereikt, een verdeling van de lasten van de schuld tussen het nieuwe waterschap en de grondeigenaren, en kon in 1936 een reglement van beheer worden vastgesteld. Vervolgens werden verkiezingen georganiseerd en kon in 1939 eindelijk een definitief bestuur aantreden. Daarmee was ook het oude waterschap Het Land van Weert opgeheven. Het nieuwe bestuur stelde de omslaggelden vast waarbij werd uitgegaan van een verdeling van gronden in vijf klassen.

De lange periode van voorbereiding van de oprichting van het waterschap stond niet in de weg dat al in 1934 met de uitvoering van verbeteringswerken werd begonnen. Als eerste werden de hoofdbeken in het gebied bewerkt: de Neerbeek , Tungalroyse beek , Haelense Beek, Uffelse beek, Panheelder beek en Roggelse Beek . Deze werken werden met uitzondering van de Roggelse Beek voltooid voor 1940. De voortvarendheid waarmee de projecten uitgevoerd konden worden had te maken met de werkverschaffing in de jaren dertig. Het Rijk nam de arbeidskosten van werkverschaffingsprojecten voor werklozen geheel op zich zodat gemeenten sneller genegen waren om dergelijke grote werken te verwezenlijken.

Plechtigheid bij de start van de verbeteringswerkzaamheden in 1934 in aanwezigheid van minister J.R. de Slotemaker de Bruïne.

Tijdens de bezettingsjaren lagen de verbeteringswerken stil, voornamelijk vanwege een gebrek aan arbeidskrachten. Na de bevrijding werden Britse militairen gehuisvest in de lokalen van het waterschap aan de Dorpstraat 67 te Heythuysen. Op 12 februari 1945 ontstond een explosie bij het demonteren van mijnen waardoor grote schade ontstond aan het gebouw en de kantoorinventaris van het waterschap. Na de verwoesting van de kantoorlokalen zwierven de ambtenaren enkele jaren langs verschillende adressen in Heythuysen. Onder meer was het waterschap een tijdlang gevestigd in het gemeentehuis. Omdat er nergens kantoorruimte te huur was en de gemeente de gehuurde ruimte zelf nodig had, besloot het waterschap in 1959 uiteindelijk om een pand aan de Biesstraat 8 te Heythuysen aan te kopen.

In juni 1945 begon het waterschap met het herstellen van de oorlogsschade aan de waterlossingen en kunstwerken, gefinancierd door de Rijksdienst Landbouwherstel. Vanwege een gebrek aan arbeidskracht en geldelijke middelen kon het waterschap in de periode 1945-1955 alleen de onderhoudswerkzaamheden aan waterlossingen uitvoeren. In 1956 kreeg men weer subsidie van het Rijk en konden de voor de oorlog begonnen verbeteringswerken voltooid worden. De financiële positie probeerde het waterschap ondertussen te verbeteren door verhogingen van de omslaggelden.

Het gebied van het waterschap is enkele malen uitgebreid. In 1947 werd het hele stroomgebied van de Neerbeek opgenomen. Vervolgens kwamen in 1954 gronden in de ruilverkavelingen Ospelse Peel en Meijel en gronden gelegen in de gemeenten Hunsel, Thorn en Wessum erbij en in 1956 het gebied ten oosten van de weg Helden -Meijel. In 1962 vond een laatste uitbreiding plaats met gronden ten zuiden van de Noordervaart in de gemeente Helden.

Midden-Limburgse watergangen in de jaren 50

De invloed van de landbouw in het bestuur van het waterschap was van oudsher groot. De Limburgse Land- en Tuinbouw Bond was de enige organisatie die kandidatenlijsten indiende voor de verkiezingen van de hoofdingelanden zodat de leden het bestuur vanzelf domineerden. In 1958 werd bovendien dhr J. van Herten, voorzitter van Landbouwbelang, de nieuwe voorzitter van het waterschap.

In de jaren zestig werd deels overgegaan van het handmatig onderhoud van de waterlossingen op mechanisch en chemisch reinigen. Om de machines te kunnen laten rijden naast de waterlossingen was het noodzakelijk om werkpaden aan te leggen. Het waterschap probeerde daarom stroken grond aan te kopen of de boeren op grond van het reglement te bewegen om beplanting en afrasteringen enkele meters van de waterlossing vandaan te plaatsen. Deze voelden daar weinig voor en protesteerden krachtig. Zij legden zich uiteindelijk neer bij de maatregel omdat het alternatief een verhoging van de omslaggelden was.

Aan het eind van de jaren zestig en begin jaren zeventig voerde het waterschap zijn laatste verbeteringswerk uit. In het kader van de ruilverkaveling Midden-Limburg werd de Tengelroyse beek opnieuw genormaliseerd.

De Tungelroyse Beek na herinrichting in de jaren 60.

Na de uitvoering van dit miljoenenproject veranderde de taken van het waterschap. Ontwatering werd veel minder belangrijk en waterbeheersing en –zuivering kwamen op de voorgrond te staan. De provincie had een duidelijke visie op de uitvoering van deze taken. Zij beoogde een fusie van de Midden- en Noord-Limburgse waterschappen in een krachtige organisatie en een scheiding van het kwantitatieve en kwalitatieve waterbeheer. Deze laatste taak bracht zij onder bij het in 1972 opgerichte zuiveringschap.

Het laatste grote werk dat het waterschap Midden-Limburg uitvoerde was het herstel van de meanders van de Tungelroyse beek. Hiermee werden de eerder uitgevoerd normalisatiewerken die zoveel geld en moeite hadden gekost, weer ongedaan gemaakt.

Tungelroyse Beek na herinrichting eind jaren 90

Het samengaan van de waterschappen liet langer op zich wachten. Hoewel het kleine waterschap De Oude Graaf in 1972 al opging in het waterschap Midden-Limburg, duurde het tot 1994 voordat de grotere waterschappen fuseerden in het waterschap Peel en Maasvallei.

Bron: Archiefinventaris Waterschap Midden – Limburg van Waterschap Peel en Maasvallei, auteurs C. van den Broek en P. Mols van Dosis, 2003 .

Waterschap Noord-Limburg (1950 – 1993)

Op 1 augustus 1950 besloten Provinciale Staten tot opheffing van de waterschappen Noord-Limburgse Beken ten Westen der Maas en Van de Kwist-, Spring- en Everlosche beek, alle met zijtakken en tot oprichting van een nieuw waterschap Noord-Limburg, waarin onder meer de gronden, behorende tot de bovengenoemde waterschappen, waren opgenomen. Bij de oprichting van het waterschap Van de Kwist-, Spring- en Everlosche beek, alle met zijtakken was al overwogen of het niet beter zou zijn de gronden van dit waterschap toe te voegen aan ofwel het waterschap Noord-Limburgse beken ten Westen van de Maas, ofwel het waterschap Midden-Limburg¹. Toentertijd was hiervan afgezien omdat beide waterschappen al zwaar belast waren met de uitvoering van verbeteringswerken op grote schaal en de werken aan de Kwist-, Spring- en Everlosche beek er niet meer bij konden hebben. In 1950 waren de verbeteringswerken van beide waterschappen voltooid en de voornaamste taak bestond nog slechts uit het beheer en het onderhoud van de verbeterde waterlossingen. Het voornaamste bewaar tegen samenvoeging was hiermee vervallen. De verbeteringswerken in de beide waterschappen waren op ongeveer dezelfde schaal uitgevoerd en ook de reglementen van beheer vertoonden geen grote verschillen. Het enige bezwaar tegen de samenvoeging was dat de waterschapslasten in het waterschap Van de Kwist-, Spring- en Everlosche beek, alle met zijtakken met fl. 1,10 per hectare aanmerkelijk hoger waren dan in de Noord-Limburgse Beken, waar 45 cent per hectare werd geheven. Dit werd veroorzaakt door het gegeven dat de werken aan de Kwist-, Spring- en Everlosche beek minder gesubsidieerd waren en ook doordat dit waterschap sinds 1946 zelf de reiniging van de waterlossingen ter hand had genomen, waar andere waterschappen dit werk overlieten aan de eigenaren van de aangrenzende grond. Gedeputeerde Staten waren van mening dat bij de samenvoeging dit verschil moest worden opgeheven. Bij de oprichting van het waterschap werden ook enige nieuwe gebieden toegevoegd, gelegen aan de provinciegrens met Noord-Brabant, langs het Defensiekanaal. Met betrekking tot deze gebieden was te voorzien dat zij in de toekomst op het bekenstelsel in Noord-Limburg zouden afwateren. Hierdoor viel de westelijke grens van het nieuwe waterschap nagenoeg samen met de provinciegrens. Ook de stroomgebieden van de Gekkegraaf en de Molenbeek van Lottum, gelegen in Sevenum en Grubbenvorst, kwamen onder beheer van het waterschap Noord-Limburg. Tegen de voorgenomen oprichting rezen bezwaren, hoofdzakelijk van betrokkenen die vreesden voor verhoging van waterschapslasten. Het Provinciaal Bestuur zette zijn voornemen echter door. In het betrokken gebied was de wateroverlast dankzij de verbeteringswerken weliswaar nagenoeg verdwenen, het streven naar de verhoging van de productiviteit van de landbouw vroeg om grotere kavels. Dit was alleen te verwezenlijken door ruilverkaveling, met de bijbehorende omvangrijke waterbeheersingswerken. Dit vroeg om een waterschap dat voldoende voor die taak zou zijn uitgerust. Wel kwam er een overgangstermijn van vijf jaar, waarbinnen de

samensmelting van de ongelijke waterschapslasten tot één omslag gerealiseerd moest worden.

Bij de oprichting had het waterschap een grondoppervlak ter grootte van 38.000 hectare in beheer. Naderhand werd het gebied van het waterschap nog enige malen uitgebreid. Het stroomgebied van de Bos-, Tas- en Lierbeek in de gemeenten Kessel en Maasbree werd in 1962 toegevoegd. Deze uitbreiding omvatte tevens de Langvense Loop en de Broekhuizer Molenbeek in de gemeenten Broekhuizen, Horst en Meerlo en het gebied van de Scherliet dat in Helden lag. Het oppervlak nam hiermee toe tot 44.000 hectare. In 1971 volgde nogmaals een gebiedsuitbreiding. Dit betrof het stroomgebied Gekkengraaf en gronden in de ruilverkavelingen Middelste Horst en Blitterswijk. In 1990 werden alle percelen binnen het beheersgebied die nog niet tot het waterschap behoorden opgenomen. De grootte van het waterschap Noord-Limburg werd hierdoor ruim 50.000 hectare. Hierdoor ging het waterschap behoren tot de categorie zeer grote waterschappen.

Het nieuwe waterschap kreeg als taak het verbeteren van de waterstaatkundige toestand van de gronden die behoorden tot het gebied van het waterschap en het onderhouden en verbeteren van de waterlossingen in het beheersgebied. Dit betekende het op breedte en diepte houden van de watergangen en het tegengaan van overmatige plantengroei. Om het water waar nodig vast te houden werden stuwen aangelegd. Aanvankelijk hoefde het waterschap alleen de hoofdwaterlossingen te onderhouden, die een gezamenlijke lengte hadden van ca. 80 kilometer. Later werd dit uitgebreid tot het onderhoud van alle waterlossingen in het beheersgebied, hetgeen een zeer grote toename betekende.

Onderhoud in de jaren 50

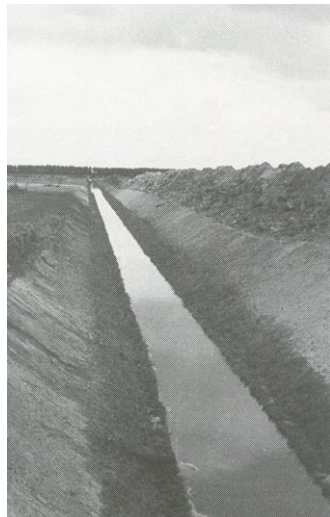

Onderhoud in de jaren 80

Het reinigen van de watergangen was aanvankelijk seizoensarbeid, uitgevoerd in uitbesteding. Het waterschap onderzocht al vrij spoedig de mogelijkheden tot het mechanisch reinigen van de watergangen die in de jaren zestig een lengte van ruim 700 kilometer besloegen. Hiertoe werden de taluds zoveel mogelijk voorzien van een standaard profiel, zodat machines

het werk konden doen. Het leidde ook tot de aankoop van gronden langs de waterlossingen, om zodoende werkpaden te kunnen aanleggen.

Tot de taak van het nieuwe waterschap behoorde ook het verbeteren van de waterhuishouding in de ruilverkavelingsgebieden. In de periode tot 1970 werden vooral kleine ruilverkavelingen uitgevoerd. De ruilverkaveling Lollebeek, die in 1972 werd voltooid, was met 12.000 hectare het eerste grote project. In dit gebied werden niet alleen waterlopen aangelegd of verbeterd maar werd ook bij wijze van proef een watertoevoerstelsel aangelegd. Het inzicht begon te groeien dat het waterschap niet alleen een taak had bij de waterafvoer maar ook bij de aanvoer ervan. Door de snelle afvoer dreigde namelijk een nieuw gevaar, dat van de verdroging van de grond, waardoor de akkers gingen stuiven. Verder was de toevoer van water belangrijk bij het op peil houden van het grondwater. Het extra water werd uit de Zuid-Willemsvaart gehaald. Sinds 1978 kreeg Rijkswaterstaat hiervoor een vergoeding vanwege de pompkosten. Door middel van stuwen en bodemvallen werd getracht de hoge zomerstanden van het grondwater te handhaven.

Na de voltooiing van het project Lollebeek volgden de ruilverkavelingen Overloon-Merselo in het noorden en Everlose Beek in het zuiden van het beheersgebied. In de jaren tachtig werden nog enkele kleinschaliger ruilverkavelingen uitgevoerd, Dubbroek, Kessel en Melderslo.

Het Reglement van beheer voorzag in een College van hoofdingelanden met 36 leden. Zowel het College van hoofdingelanden als het Bestuur stond onder voorzitterschap van de watergraaf, aan wie het dagelijks beheer van het waterschap was opgedragen. De eerste watergraaf was W.P. Everts, burgemeester van Sevenum. Tengevolge van de uitbreiding van het waterschap nam ook het aantal hoofdingelanden toe. In 1971 bestond het College uit 30 hoofdingelanden voor de categorie ongebouwd en 10 hoofdingelanden voor de categorie gebouwd. Deze verhouding bleef bestaan tot aan de opheffing van het waterschap per 1 januari 1994.

Het nieuwe waterschap werd gevestigd in Venray. Het kantoor werd gehuisvest in een pand van de gemeente aan de Markstraat 8. In 1963 kreeg het waterschap de beschikking over een nieuw waterschapskantoor aan de Leunseweg 53 te Venray. Het waterschap bleef hier gevestigd tot aan zijn opheffing.

In de beginjaren van het waterschap Noord-Limburg stond het agrarisch belang voorop. In de latere jaren groeide het besef dat bij de verbeteringen ook voorzichtig moest worden omgesprongen met de belangen van natuur en landschap. Het waterschap moest naast deze belangen ook rekening houden met het milieu, de landinrichting, de recreatie, de verstedelijking en de

industrie. De oorspronkelijke taak van ontwatering evolueerde naar waterbeheersing. Het waterschap kreeg de kwantitatieve taak opgelegd, het zuiveringsschap werd verantwoordelijk gesteld voor de kwaliteit van het water. In de jaren tachtig werd bij wet het vervaardigen van een waterkwantiteitsbeheersplan gevraagd. De hierboven geschetste taakverzwaring leidde ertoe dat de Limburgse waterschappen rond 1990 tot de conclusie kwamen dat een fusie onontkoombaar was. Op 1 januari 1994 fuseerde het waterschap Noord-Limburg met de waterschappen Midden-Limburg en Het Maasterras tot waterschap Peel en Maasvallei.

Bron: Archiefinventaris Waterschap Noord – Limburg van Waterschap Peel en Maasvallei, auteurs C. van den Broek en P. Mols van Dosis, 2003 .

10. Waterschap Geleen- en Molenbeek met zijtakken (WGM)

In 1927 verscheen er een rapport 2 van dhr. Ballieux waaruit bleek dat met name door de mijnindustrie het water van de Geleenbeek en Molenbeek verontreinigd raakten. Het betreffende rapport verontrustte het provinciale bestuur. Bovendien bleek dat het onderhoud van de waterlossingen van de gemeenten nogal te wensen overliet. Het waterbeheer was in handen van gemeenten die er vaak naar streefden om zelf zo gunstig mogelijk het water te ontvangen en gemeenten stroomafwaarts minder water te laten ontvangen.³

Deze toestand kon niet langer voortduren en daarom besloot het provinciale bestuur om de waterhuishouding binnen de provincie te saneren. Eind 1932 deed Gedeputeerde Staten een voorstel tot de oprichting van een drietal waterschappen in de provincie.

Op 14 november 1932 werd het ontwerpbesluit tot de oprichting van het Waterschap van de Geleen- en Molenbeek met Zijtakken naar de Provinciale Staten gestuurd.⁴ Het oprichtingsbesluit werd op 21 februari 1933 goedgekeurd.⁵ Dit oprichtingsbesluit formuleerde de taken die het waterschap de komende jaren moest verrichten. In artikel 3 vinden we:

- A. het regelen en verbeteren van de ontwatering van de gronden, behorende tot het stroomgebied van de Geleenbeek, de Molenbeek, de Groenbeek en van de daarin uitmondende beken, daaronder begrepen de Kanjelbeek en de Middelgraaf;
- B. het weder, in goeden toestand brengen van die beken of gedeelten van beken, wier capaciteit ten gevolge van den afvoer van vaste stoffen is verminderd;
- C. het beheren en onderhouden van de sub a en b bedoelde waterlossingen;
- D. het in elk ander opzicht verbeteren van den waterstaatkundigen toestand in het gebied van het waterschap.'

Naderhand zijn deze taken regelmatig bijgesteld. De bovenstaande taakstelling was iets te ruim opgevat en werd later op specifieke punten bijgesteld. De meest opzienbarende en meest ingrijpende verandering was die van het onttrekken van de zuiveringstaak aan de waterschappen door een de gehele provincie omvattend zuiveringsschap.

I.II. Territorium.

Volgens het oprichtingsbesluit had het Waterschap de zeggenschap over de waterlopen in de volgende gemeenten:

1. Amstenrade
 2. Beek
 3. Bingelrade
 4. Born
-

5. Broek Sittard
6. Brunssum
7. Echt
8. Geleen
9. Geulle
10. Heerlen
11. Hoensbroek
12. Hulsberg
13. Jabeek
14. Klimmen
15. Limbricht
16. Merkelbeek
17. Munstergeleen
18. Nieuwenhagen
19. Nieuwstadt
20. Nuth
21. Obbicht en Papenhoven
22. Oirsbeek
23. Rimborg
24. Roosteren
25. Schaesberg
26. Schimmert
27. Schinnen
28. Schinveld
29. Simpelveld
30. Sittard
31. Spaubeek
32. Susteren
33. Ubach over Worms
34. Ulestraten
35. Voerendaal
36. Wijlre
37. Wijnandsrade.

Herindeling heeft deze lijst aanmerkelijk verkort.

De Tweede Wereldoorlog had tot gevolg dat het werkterrein van het waterschap werd uitgebreid. Immers de waterloop de Rode Beek passeert bij Sittard de grens met Duitsland (Millen). Er wordt een overeenkomst gesloten met het Drostambt Tüddern betreffende het onderhoud van de Rode Beek. Buiten de gevraagde betalingen in verband met oorlogsschade, kreeg Nederland een gedeelte van Duitsland toegewezen. Het gevolg was dat het territorium van het waterschap in 1952 werd uitgebreid met de volgende gemeenten in het Duitse grensgebied die waren ondergebracht in het Drostambt Tüddern (In het Duits: Drostamt):

1. Gangelt
2. Havert
3. Hillensberg
4. Höngen
5. Millen

6. Saeffelen
7. Schumm
8. Süsterseel
9. Tüddern
10. Wehr

In 1963 werden deze gebieden weer teruggeven aan Duitsland. Nadien is er wel besloten tot samenwerking betreffende het stroomgebied van de Rode Beek en dat resulteerde in 1975 in een samenwerkingsverband met het Rode Bach Verband te Tüddern

In 1979 besloot de provincie om het waterschap van de Geleen- en Molenbeek met Zijtakken te laten fuseren met het waterschap De Vlootbeek. Uit deze fusie ontstond per 1 januari 1980 het nieuwe waterschap Geleen- en Vlootbeek.

Bron: Inventaris van het archief van het waterschap van de Geleen- en Molenbeek met Zijtakken (1927) 1933-1980 (1998), Van Bilsen Consultancy